

ՓԱՅԼԱԿ

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՀԻՆԳԻՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ

ԲԱՅԻՍԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՓԱՅԼԱԿ“

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր
լոյս է տեսնում առ այժմ շաբաթական երկու անգամ

Բաժանորդագիրն է. տարեկան 3 ր. կէս տարեանը—1 ր. 50 կ.
ամսական —35 կ.

ՄԱՍԿՈՎԱՆ ԶԱՄԱՐԱՆՔԻ ՄԱՍԿՈՎԱՆ ԶԱՄԱՐԱՆՔԻ 5 ԿՈՊ.

ՄԵՐ ՀԱՍՏԵՆ ՄԻՍՏԱ, ռեդակցիա газеты „ПАЙЛАКЪ“.
ԱՊՐԱՊԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՁԷ ԸՆԴՈՒՆԻՒՄ

ՕԳՆԵՆՔ ԻՆՉՈՎ ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ

Կտրած կենտրոններից, հեռու
այն շրջաններից, որտեղ այնքան
վատհույսեամբ մեր քաղաքագետ-
ները լուծում են հայ կեանքի ա-
մենակարևոր խնդիրները, մենք ան-
կարող ենք իմանալ, թե ինչ պա-
րագաներում զարգացաւ և բռնկեց
Հայաստանում այն շարժումը, որի
մասին այսօր սրտամորմոք գրում
են կովկասեան թերթերը:

Վանը պաշարւած է. հայ ազ-
գանակութեան սպառնում է բնա-
ջրն ջրում. Վանի շրջակայ հայ գիւ-
ղերը մատնել են կրակի և սրի
անխնայ աւերածութեան. ապրս-
տամբել է և Ձէյթունը. Իսկ Պոլ-
սում սոսկալի հալածանք է սկսել
հայերի դէմ:

Ուրեմն, նորից դժբախտ տաճ-
կահայ ժողովուրդը կանգնած է
մահաւան սարսափի առաջ, նորից
նրա արիւնով պիտի ոռոգւեն այն
դաշտերը, որ նա դարեր շարու-
նակ ձգտել է ապատրէն մշակել
և ծաղկեցնել իւր աշխատանքով:
Նորից ոճրագործ տաճիկ կառավա-
րութիւնն ուզում է լուծել հայ-
կական խնդիրը սրածութեան մի-
ջոցով:

Չգտանք, չքննենք, այլ միայն
օգնենք. մեզնից հեռու, սահմանից
դէն, մահասառսուռ ողբերգու-
թիւն է կատարւում: Այնտեղ ու-
զում են ազատել բռնութիւնից,
այնտեղ ուզում են հաստատել
մարդկային իրաւակարգ. այնտեղ
ձգտում են կերտել մի միջավայր,
ուր մարդու ստեղծագործող կարո-
ղութիւնն արտայայտւելու պայ-
մաններ ունենայ:

Վերջապէս, այնտեղ, սահմանից
դէն, լեռներում և դաշտերում
գոհւում են յանուն մեր իդէալնե-
րի և ողջակիզւում մեր մեղքերը
քաւելու համար:

Օգնենք, ինչով կարող ենք
բնաջնջման սարսափի առաջ կանգ-
նած տաճկահայ ժողովրդին:

Օգնենք, որովհետեւ մենք պար-
տական ենք օգնելու:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆՈՐ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

Համաբնօթական հրդեհի մէջ նոր նոր
կրակներ են ընկնում. բոսորագոյն
բոցերը սկսում են լսելի և այն տե-
ղերը, որոնք մինչև այժմ կարծես զերծ
էին մնացել նրանց կիզող, աւերող
շնչից, Հեռագիրներն իրար յետևից բե-
րում են նոր լուրեր, որոնք այլ ևս
կասկած չեն թողնում, որ յիսուսի ներ-
կայ անհղ պատերազմը ծաւալւելու է
մի չտեսնւած տիեզերական հրդեհի,
որի բոցերի մէջ այլուր է ոչ միայն
հին աշխարհը, այլ և այլեւիւր է ով-
կեանի այն կողմերում գտնւած աշ-
խարհը:

Մի կողմից՝ Իտալիան է հանդէս գա-
լիս իւր զէնքը դնելու համաբնօթական
ռազմի կշեռքի մի նւթարի վրայ, իսկ
միւս կողմից՝ հեռաւոր արեւելքում Եւ-
րոպեան է Զինաստանին ուղղած իւր
ուլտիմատումով նորանոր բոցեր բորբո-
քում աշխարհիս միւս ծայրում: Տնտե-
սական-քաղաքական շահերը նոր ռազ-
մական գործոններ են ասպարէզ հա-
նում:

Եթէ ճիշտ են այն հաստատ թւացող
տեղեկութիւնները, որ Իտալիայի ու
երբեակ համաձայնութեան միջև կայ-
ցած բանակցութիւններից յետոյ, ապ-
րիլի 13-ից Իտալիան վերջնականապէս
յարկ է ուռւ-Ֆրանս-անգլիական դաշ-
նակցութեանը և որ նրա ռազմական
միջամտումն վերջինների շարքում լոկ
մօտիկ ապագայի հարց է, այն ժամ պա-
տերազմը կը ստանայ մի նոր ընթացք
և կը զարգանայ մի նոր, գուցէ և աւե-
լի սարսափելի, բայց և աւելի արագ
վախճան գուշակող հանգամանքներում:
Իտալիայի մինչև այժմ պահպանած
չէզոքութիւնը սերտ կապել էր իւր
հետ և որոշ չափով զսպւած էր պահում
Բալկանեան այն բոլոր պետութիւննե-
րին, որոնք գուցէ ամենից շատ են
շահագրգռւած արդի պատերազմի ել-
էջներով մօտակայ արեւելեան խնդրի
լուծման մէջ Աւստրիայի և Թիւրքիայի

ճակատագրական բաղդի տնօրինման
ընթացքում: Անշուշտ Իտալիայի առ-
պարէզ իջնելով, երբ անպայման վեր-
ջին օրհասական հարւածները պիտի
տեղան Աւստրիայի և մանաւանդ
Թիւրքիայի գլխերին, Ռուսիան, Բոլ-
ղարիան և Յունաստանը, որոնք
մինչև այժմ նոյնպէս չէզոք էին իրենց
յայտարարել, այլևս լուռ հանդիսատես
չեն մնալ այնտեղ, ուր իրենց կենսա-
կան շահերն են շօշափւում, ուր իրենց
ազգային-պետական զարգացման զրա-
ւականներն են թագնւած:

Մօտիկ ապագան և հսկայական պա-
տերազմի նոր ծաւալումները ցոյց կը
տան, թէ ինչ է նախապատրաստում
խորհրդաւոր պատմութիւնն այն բոլո-
րի համար, որոնք նետուել են և նետ-
ւում են նրա ամենի բոցերի մէջ. որոնք
ջանում են կռիւ-կռիւի իրենց ապագայ
գոյութեան հիմքերը, ազգային-քաղա-
քական իդէալների հնարաւոր իրակա-
նացումն կործանող Աւստրիայի և
Թիւրքիայի բեկորներից, ուր մինչև
օրս սաւառնել էր միայն չարագուշակ
տեսնական արծիւն իւր ծանրադարկ
թևերով:

Իսկ ինչ վերաբերում է Եւրոպայի
բռնած դիրքին Զինաստանի հանդէպ,
դա էլ, եթէ յանգի արիւնոտ վախճա-
նի, կը լրացնի համաշխարհային պա-
տերազմի ամբողջ պատկերը: Զինաս-
տանը մինչև այժմ ընդդէմ Եւրոպայի
պահանջներին յենել էր միշտ Ամե-
րիկայի Միացեալ Նահանգների ու մա-
սամբ Գերմանիայի զիւանադիտական
պաշտպանութեանը: Եւ այսօր, երբ
Գերմանիան իւր գլխի փրկութեան
գործով է զբաղւած, Զինաստանի միջ-
ազգային պաշտպանութեան յինակէտը
զգալի թուացել է. այս հանգամանքից
օգտւում է Եւրոպայի, որ անշուշտ Ա-
մերիկայից երկիւղ չի կրում շնորհիւ
իւր հզօր նաւատորմի: Բայց և այն-
պէս չենք կարծում, որ Զինաստանն,
այս տեսակ իրեն աննպաստ պայման-
ներում կարողանայ ընդդիմադրել Եւ-
րոպայի պահանջներին և հաւանակա-
նօրէն վերջի վերջոյ ստիպւած պիտ
լինի կատարելու իւր ուժեղ հաբանի
թելադրումները:

Ուստի աւելի քան հաւանական է,
որ հեռաւոր արեւելքում ստեղծւած
սպառնալից վիճակը կարող է խաղաղ
լուծումն ստանալ և այսպիսով կը վե-
րանայ նոր սարսափների ուրականը:
Ապաթէ ոչ մենք ակնհաստես կը լինե-
ինք նոր արհաւիրքների, որոնք կը
լրացնէին աշխարհիս չորս կողմը տա-
րածող պատերազմի ալիքները, մի
նոր անհղ ռազմաբեմի, ուր պիտի
բաղխեն երեք մեծ ժողովուրդներ՝
Եւրոպայի, Զինաստանը և Ամերիկան:

Ս.

ԴԻԼՄԱՆԻ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ

Կովկասի զինուորական շտաբի ապրի-
լի 22-ի հեռագիրը, որ հաղորդեց ու-
սական դէպքի մի նոր փառաւոր յաղ-
թութեան մասին խոյի և Դիլմանի ուղ-

ղութեան վրայ խիստ կարևոր նշանա-
կութիւն ունի իւր հետեանքներով: Սա
առաջին խոշոր ջարդն է, որ պատե-
րազմի սկզբից տեղի է ունենում թիւրք
պարսկական սահմաններում, ուր թիւր-
քերը երեք օրւայ կատաղի կռիւից յե-
տոյ ջախջախիչ պարտութիւն են
կրում, թողնելով 4 հազարից աւելի
զիւաներ: Դիլմանի կռիւն անշուշտ ճա-
կատագրական նշանակութիւն կունե-
նայ Պարսկաստանում կենտրոնացած
թիւրք զօրքերի համար, որոնք հաւա-
քել էին այստեղ իրենց գրեթէ բոլոր
տեղական ոյժերը, մտադրութիւն ու-
նենալով անշուշտ մի վերջնական հար-
ւածով ուսներին դուրս քշելու Պարս-
կաստանից, բայց ընդհակառակն ի-
րենք այժմ հալածւած հետապնդւում
են քաջարի ուս զօրքից: Միւս կող-
մից ուսական այս նոր փայլուն յաղ-
թանակը սթափեցնող կերպով ազդելու
է պարսիկ ժողովրդի այն տարրերի
վրայ, որոնք գաղտնի որոգայթներ էին
լարում ուս պետութեան դէմ և ան-
շուշտ սթափեցնող հարւած կը լինի
պարսիկ կառավարութեան վերջերս ու-
նեցած քաղաքական տրամադրութեան
վրայ: Եւ յիշուի „H. B.“ Թեհրանից
խիստ հեռագրից երևում է, որ ուսա-
կան այդ յաղթութիւնը սոսկալի տպա-
ւորութիւն է թողել ամբողջ Պարսկաս-
տանի վրայ: Վերջապէս այդ յաղթու-
թիւնը յուսատու լուր է նաև հայերիս
համար: Այդ առթիւ «Արեւի» թերթը
գրում է. «Ռուսների հռանդուն առաջ-
խաղացումը, առանձնապէս շահեկան է
մեզ համար այն պատճառով, որ նրա
ուղղութիւնը Վանն է: Իսկ Վանն այժմ
հայկական ապստամբութեան գլխաւոր
վայրն է, որ կարօտ է մեծապէս շու-
տափոյթ օգնութեան: Վերջին շաբաթ-
ւայ ընթացքում զանազան արժանա-
հատ աղբիւրներից ստացւած բոլոր
տեղեկութիւնները կասկած չեն թող-
նում, որ հայկական նահանգների մէջ
թիւրքիայում սկսել են ընդհանուր
հայկական կոտորածներ և ապստամբա-
կան շարժում հայերի կողմից: Թիւր-
քահայ մեր եղբայրները՝ չկարողանա-
լով այլևս տանել թիւրքական արիւնոտ
հալածանքները, զէնք են վերցրել իրենց
զոյքը, իրենց կեանքը և իրենց պա-
տիւր պաշտպանելու իրենց դարձող
զահիճի դէմ: Նրանք ապաւինել են ի-
րենց ոյժին և մեր յաղթական զօրքի
օգնութեանը:

ՄԱՄՈՒԼ

Ըստ երևոյթին Իտալիան վերջապէս
դուրս է գալիս համաշխարհային պա-
տերազմի սոսկ հանդիսատեսի դերից,
որ այնքան խորթ էր նրա ժողովրդի
ազատագրական ոգուն և իւր լուծան
զցելու է Եւրոպայի ազգութիւնների
ազատութեան գործում ընդդէմ աւստրո-
պանութեան գործում ընդդէմ աւստրո-
գերման-թիւրքական ոտնձգութիւննե-
րի ու բարբարոսութիւնների: Նրա բա-
նակցութիւններն երբեակ համաձայ-
նութեան հեղ արդէն աւարտելու վրայ

ևն և Խառնալի ասպարէզ դուրս գալը համարուած է մի վերջացած հարց։ Ընդունելով հանդերձ Խառնալի զին-ւորական ոյժի մեծ նշանակութիւնը, որ վճռական հետեւանքներ կարող է ունենալ ներկայ պատերազմի ամբողջ ընթացքի վրայ, «ԲԵՅԵ» լրագիրը Խառնալի այդ ասպարէզ դուրս գալուն տակ ինչ և նաև մեծ բարոյական նշանակութիւն երբեակ համաձայնութեան համար։

«Խառնալի» կը բերէ նրանց համար նաև իւր պատմական տրագիքի ներքին ամբողջ հմայքը, իւր իրաւալիքմի բովանդակ կրակը, իւր տեմպերա-մենտի բոլոր թափը։ Այդ տեսակ աջակցութեան համար կարելի է շատ բան տալ, խիստ շատ, և երբեակ համաձայնութեան կողմից արտա-յայտուած պատրաստակամութիւնը՝ չզլանալ Խառնալի բաւարարու-թիւն տալ՝ ամենեւին զարմանալի չէ։

Բայց միևնույն ժամանակ լրագիրը գտնուած է, որ «ապրիլի 13-ի համա-ձայնութիւնը», որի հիման վրայ Խառ-նալի ստանում է Դալմացիայի զգալի մեծ մասը մինչև Սպլատա, տակիւն է շատ մեծ բան, որովհետև իրականե-րով բնական Դալմացիայի մասը կը մտնի իտալական պետութեան կազմի մէջ, իսկ միւս մասը կը ձուլուի «մեծ սերբիական կամ սերբ-խորվատական թագաւորութեան» հետ և

«Հետեւանքն այն պատերազմի, որ նպատակ ունի վերացնելու մանր ազգային-քաղաքական անբնականու-թիւնները, կը լինի մի նոր անբնա-կանութիւն» (անթալիս) հիւանդոտ և աղաղակող։

***

Լէօն «Մեկիւրի աղջկայ» խնդիրը դեռ շարունակում է զբաղեցնել հայ մա-մուլը։ Երկու կողմերն էլ—Լէօն և դե-րասան Արմենիան—տեղին իրենց բա-ցատրութիւնները, բայց ճիշտն ասած, մեզ համար էլի մութը մնաց հարցը, չպարզեց, թէ ով է արդարը, ով մե-ղաւորը։ Աւելի ևս խճողեց խնդիրը «Հորիզոնի» բնած ուղղութեան պատ-ճառով, մէկ հանդէս եկաւ որպէս պաշտ-պան Լէօն, մէկ էլ որպէս դատաւար-տող։ Երկրորդ դէպքում «Հորիզոնը» պաշտպանում է այն տեսակէտը, թէ՛

«Հեղինակը իր երկերի սեփական-նատէրը չէ և իրաւունք չունի իր գրածքներն օգտագործել այն ձևով, ինչ ձևով ինքն է ցանկանում։

Թ Ե Ր Թ Օ Ն

ՉԵԱՆ ՏԱԿ

(Գ. Նախորդվիշից)

Դաշտը շնչազուրկ ծածկած է ձիւ-նով... Դրկած լուրջեան տխուր պատան-քով։

Եւ գորշ, ցրտաբեր ամպերը անձե-կանգնած են բարձր, կախած են վերև։ Անդադրուն անդ ողբում էր քամին, Նուազով վհատ խուլ դաշտը զրկած, Եւ ազուաններ պտտում գլխին, Ղրտուած չարածին... Կանգնած եմ մը-տախոն։

—Հայրենիք, արդեօք քեզ եմ ես տեսնում Խոնարհած գլխով գեղ ու անմահ... Ա՛խ, միթէ հպարտ երկիրը ծաղկուն կը դառնայ մի ստրուկ անկեանք ձը-մբան։ Անցնում են օրեր—դարձեալ ձիւն և քուն...

Այն, ինչ երեկ էր, կը լինէ վաղը... Օ՛, անպին մայր, որդիդ է կանչում, Ելի՛ր, արթնացի՛ր. միթէ ժամը չէ. Ցասման մըրկով զայրագին փշրի՛ր, Փշրի՛ր, թօթափի՛ր ծածկոցդ սառցէ, Ուրախ արցունքով դու դաշտը ցօղի՛ր Եւ հիւանդ հոգուս վշտերը սփռի՛ր։ Պճնէ՛ր պսակի դու շքեղ շորերով

Լէօն «Հորիզոնի» կարծիքով, իրա-ւունք չունէր դրժելու իր խոստումը, քանզի պայմանագիրը, թէկուզ զգար, որ խաբել է, չհագործել է։

Այլ կերպ է նայում խնդրին «Արեգը»։ Նա այդտեղ հայոց գրականութեան դատն է տեսնում և յարձակում է «Հորիզոնի» վրայ վերջինս այդ հարցի նկատմամբ արտայայտած երկու իրար հակառող կարծիքներին, նրա «տարբը-նակ փոփոխութեան» առթիւ։ Ընդու-նելով, որ այդ դատի նկատմամբ «Հո-րիզոնը» «թուլամորթ» վերաբերմունք է ցոյց տալի, «Արեգը» առաւել ևս մե-ղադրում է «Հորիզոնին», որ նա իր սխա-լը անմիջապէս չի ուղղի։

«Եթէ իրօք այդ նամակով «Հորի-զոնի» համար պարզեց, որ իր նախ-կին դիքը անարդար է և անճշտ— ինչպէս է որ անմիջապէս և առանց այլ և այլի հրապարակ չիջաւ և իր նոր շօքը չարտասանեց։ Մի հա-տարակական օրգանի վրայ քաղա-կան պարտք էր ծանոթանում խնդրին արձագանք լինել այդ նոր «գոկու-մենտի» հրատարակողութիւնից անմի-ջապէս յետոյ։ Բայց «Հորիզոնը» այդ-պէս չհասկացաւ իր հատարակական պարտքը և իր նոր խօսքը մեզ ան-հասկանալի պատճառներով յետա-ձգեց մինչև հիմա։

«Արեգը» առանձին նշանակութիւն չի տալիս Լէօնի պայմանի խախտելուն, իսկ «Մեկիւրի աղջկայ» պիեսայի թոյլ-տուութիւնը, առանց նախօրօք ծանօթ լինելու պիեսայի հարազատութեան ու գեղարւեստական արժանիքներին, վե-րադրում է նրա թուլութեան։

Սակայն եթէ հաշի չառնենք «Հորի-զոնի» նախկին առաջնորդին և ի նկա-տի ունենանք միայն երկրորդը, պէտք է ասենք, որ նա աւելի օրեկտու կեր-պով է վերաբերում խնդրին. և իդուր «Արեգը» նրա վերաբերմունքը կեղծա-ւորութիւն է համարում, երբ նա մի դէպքում պաշտպանում է Յով. Թու-մանեանցին, մի ուրիշ դէպքում դա-տաւարտում Լէօնի վարմունքը։ Իւրա-քանչիւր երևոյթ պէտք է ունենայ իր արժանի գնահատումը՝ անկախ գրողի անձնաւորութիւնից ու նրա գործու-նէութիւնից։

Բշիւր սև թուխպը արևի դէմքից. նա կը փայլիլէ դոհար շողերով, Եւ կը զան անամպ օրերը նորից։ Յանկարծ լսեցաւ. «Շուտ ես եկիլ դու, Դեռ իմ գարունը փայլում է հեռու. Հիշտ չէ հեռացնել գերազմանային, Ա՛խ, իմ պատանը խեղդող, ծանրագին»։

Իդուր էի ես կանչում, աղերսում Եւ իմ հարցերին խնդրում պատառ-խան, Խոր քունը նրա աչքերն էր փակում, Բերանը ծածկում ցուրտը քար ձմրան. Եւ ապուաները գլխին պտտում, Ղրտուած չարածին... Կանգնած եմ մը-տախոն... Փշում էր քամին, մոլիգին ողբում... Ի՞նչ էր նա երգում... Ո՛ւմ էր անի-ծում...

Սիմ. Սիմէօնեան

Շուշի

Մ Ա Տ Ա Ն Ի

Կնուտ Համուտից

Հասարակութեան մէջ մի քանի, սի-րահարուած աղջիկ տեսայ։ Նրա աչքերը կապտագոյն էին և պսպղուն։ Նա իր զգացմունքը չէր կարողանում թաղը-նել։

Ո՛ւմ էր նա սիրում։ Պատուհանի մօտ նստած այն քան էլ

ԻՆՉՈՎ ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ ԲԱՐԵԼԱԻԵԼ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

I

«Փայլակ»-ի № 12-ում, պ. Ս. Շեր-մազան «Մեր գիւղերի տնտեսական վի-ճակը» յօդաւածում շեշտելով Շուշու գա-ւառի տնտեսական յետաձուլութիւնը, առաջարկում է գիւղացիներին ընդլայ-նել իրենց տնտեսութիւնը, որպէսզի թէ կուշտ ուտեն և թէ աւելացածը վաճա-ւեն արտահանելով։

Ցաւ, ի սիրտ պէտք է նկատել, որ պ. յօդաւածագիրը նախ չստիպանցութեան մէջ է ընկել և երկրորդ՝ նրա դիպանգը մօտ չէ ճշմարտութեան։ Գիւղացիների տնտեսական դրութիւնը բարձրացնելու հարցը բաւականաչափ բարդ և լուրջ խնդիր է, որի լուծման համար անհրա-ժեշտ են արմատական միջոցներ։ Ինչ խորհուրդներ էլ տալու լինին գիւղա-ցուն, կամ ինչ միջոցներ առաջարկելու լինին նրան, այդ բոլորը չեն տալ ցանկալի օգուտը, որովհետև դրական հետեւանքի հասնելու համար պէտք է միշտ տեսական համաձայնեցնել գոր-ծնականին։ Այլապէս մեր խորհուրդ-ները, առաջարկութիւնները, ճառերն ու յօդաւածները կմնան լոկ անհետանք ֆրագներ։

Գ. Շերմազանը անփոյթ է տեսնում մեր գիւղացիներին. այդ գուցէ և ճիշտ է, սակայն որոշ նկատուող անփոյթու-թիւնը հետեւանք է վատ, անապահով վիճակի, չզարգացած տնտեսութեան և ոչ պատճառ, ինչպէս նկատում է պ. յօդաւածագիրը։

Նարաբաղը վաղուց է յայտնի, որպէս մի սակաւաջուր վիճակ. բայց թէ ինչ հիման վրայ է պ. յօդաւածագիրն ասում, թէ չորութիւնից գիւղացիք երկու չունեն, չգիտենք։ Չլինի թէ զարնա-նային յորդ անձրևներից վարարած գետակներն ու առակները առիթ են աւել նրան կարծելու, թէ ամառն էլ նոյն ջրառատութիւնն է տիրում։

Արժէ ամառը պտտել Նարաբաղի գիւ-ղերը համոզելու, որ շատ տեղեր խմելու միակ աղբիւրն էլ է չորանում յուլիս և օգոստոս ամիսներում։

Կը գտնուի արդեօք մի գիւղացի, որ սարսափով չլիշի բանջարանոցները ջրիւր ժամանակ իրենց կանանց կոխ-ներն ու անէծքները, երբ ջրի սակաւու-թիւնը ստիպում է իրարից ջրիւր հերթը

երիտասարդին, տանուտէրի որդուն, գինւորական համազգեստով և առիւծի ձայնով։

Ո՛հ Աստուած, ինչպէս շոյում էին նրա աչքերն այդ գեղեցկադէմ երիտա-սարդին, և ինչպէս անհանգիստ էր նստած նա աթոռի վրայ։

Եւ շատ լաւ էի ճանաչում նրան։ Երբ Երեկոյեան տուն էինք գնում ասա-ցի։

—Ինչպիսի հրաշալի և պարզ եղա-նակ է։ Ուրախ էի զու այս երեկոյե-անն։

Եւ որպէսզի նրա ցանկութիւնը կան-խեմ, հանցի մատիցս նշանի մատանին և ասացի։

Նայի՛ր, քո մատանին ինձ համար շատ փոքր է, նա սեղմում է իմ մատը։ Չէս կարող լայնացնել տալ նը-րան։

Նա մեկնց ձեռքը և շշնջաց. —Տո՛ւր ինձ, դուցէ իմ ձեռքում նա լայնանայ։ Եւ աւել նրան մատանին։

II

Մի ամսից յետոյ դարձեալ հանդի-պեցի նրան։

Ուզում էի հարցնել մատանու մա-սին, բայց չարի այդ ինչ կայ շտապի-լու, մտածեցի ես, չէ որ նրան հար-կաւոր է ժամանակ տալ։

Նա նայում էր դէպ առաջ, փողոցի երկայնութեամբ և ասում։

գողանալ։ Փորձեցէք այսպիսի ջրային սխտեմով լայն չափով ազգագործու-թեամբ կամ բանջարաբուծութեամբ պարապել։

Մեր գիւղացու մասին պ. յօդա-ւածագիրը ասում է, իբր «նա խուսափում է այն ամենից, ինչ կարող է բարելա-ւել նրանց տնտեսութիւնը»։ Այդ հաղիւ-թէ այդպէս լինի. գիւղացին այնքան է յիմար չէ ու միամիտ ձիւշտ է, նա տգէտ է, բայց երբէք նա իւր օգտից չի խուսափի, եթէ գիտակցում, հասկա-նում է այն։

Եթէ վարմացնում են պ. Շերմազա-նին այն հանգիստ տարածութիւնները, որոնք մնում են «խոպանացած» և «ան-զործողութիւն», դորա պա լճառը գիւղա-ցու աշխատանքից խոյս տալը չէ, այլ այն՝ որ ամեն տարի անհրաժեշտ է որոշ հողամասեր թողնել անմշակ, որ-պէսզի հողը, մի քանի տարի իրար վրայ վարելուց յետոյ հանգստանայ, ուժեղանայ։

Այլ է, եթէ մեր մէջ գիւղատնտեսու-թիւնն այնքան զարգացած լինէր, որ արհեստական կերպով հողերը պարտ-տացնելու ձևը կամ օգուտը իմանային գիւղացիք. այն ժամանակ քիչ քանա-կով հողեր կը մնային «խոպանացած»։

Թէև սակաւաջուրութիւնը մեզ մօտ վաղուց է իրեն զգալ տալիս, այնու-ամենայնիւ եթէ մեր գիւղացին մեծ քանակի ապառ հողեր էլ ունենալու լինէր, դարձեալ չէր կարող լայն չա-փով նրանց մշակել, որովհետև մեծ դժւարութեամբ է կարողանում նա մշակած բերքը հաւաքել ամառայ ա-միսներում։

Չնայած, որ ամառն օրական 18 ժամ աշխատում է նա, և չնայած իւր աղ-քատութեանը, ստիպւած է լինում մարդիկ վարձել իրեն օգնելու՝ թէև շատ ծանր պայմաններում։

Գ. յօդաւածագիրը խորհուրդ է տալիս աւել մնացած նիւթերը արտահանել շուկաները վաճառելու. սակայն որքան այդ մատչելի է գիւղացուն, երբ յար-մար հաղորդակցութեան ճանապարհներ չկան։ Ամենահասարակ խճողին էլ է բացակայում գիւղերի մէջ տանելի հաղորդակցութիւն պահպանելու հա-մար։

Գր. Տէր Աւետիքեան
(Կը շարունակւի)

—Ա՛խ իսկապէս... մատանին... զրժ-բախտութիւն է պատահել, չգիտեմ, խցկել եմ մի որևէ տեղ, թէ կորցրել։

Եւ նա սպասում էր, իմ պատասխա-նին։—Իրա համար դու ինձ վրայ բար-կանում ես, անհանգստութեամբ հար-ցնում է նա։

Ո՛հ, պատասխանեցի ես։ Աստուած իմ, ինչպէս նա հանգստա-ցաւ, որ ես չեմ բարկանում։

Անցաւ մի ամբողջ տարի։ Եւ նորից նոյն վայրն եկայ, և մէկ ան-գամ երեկոյեան անցնում էի ինձ ծա-նօթ, շատ ծանօթ մի ճանապարհով։

Նա գալիս էր ինձ ընդառաջ, նրա աչքերն չափազանց կապոյտ և եռապա-տիկ աւելի փայլուն էին։

Բայց բերանը մեծացել և գունատել էր։

Ա՛նա քո մատանին, սիրելիս, քո նը-շանի մատանին գտայ, ասաց նա, լա-նացնել եմ տեղ, այժմ էլ չի սեղմում։ Եւ նոյնցի այդ աչքաթող արած կը-նոջը. նայեցի նրա մեծ և գունատ բեր-նին, և նայեցի մատանուն։

Ա՛խ, բացականչեցի ես և խորը գը-լուի իշկեցի—Այս մատանին... մեզ յաջողութիւն չի բերում։ Այժմ նա ինձ համար չափազանց լայն է։

Aschot Asket.

ՀԱՅԵՐԸ ՈՒ ՊԵՏԵՐԸՋՄԸ

— ԿԱՅԿ. ՏԱ.-ին հաղորդում են, չայրեր Վանում արդեն 14-րդ օրն է, որ դիմադրում են թիւրքերը, որ ամրացել էին Արարք քաղաքամասի մօտ, քարդ են կրել: Վանից ոչ հեռու Կարճ-կանում ապստամբ հայերը կտրել են հեռագրական թելերը և բարձրանալով լեռները, միացել են Վանի հայ ապստամբներին: Կոիւները Վանի և նրա շրջագայքում շարունակում են, Հասել են այդտեղ թիւրքաց նոր զօրքեր: Հայերի դրութիւնը դառնում է կրիտիկական, որովհետև հատնում է փամփուշտների պաշարը:

— Վանում ապրիլի 2-ից բոլոր հայերը փակւած են Այգեհատանում շրջապատւած քրդական հրոսակներով: Կանոնաւոր զօրքեր չկան: Ջաւիդ-փաշան ամբողջութեամբ է քաղաքը. արձակւած է 1,700 հրանոթ: Այգեհատանում ապրող ամերիկացիների կեանքին վրտանդ է սպառնում: Շրջագայքում հայ զիւղերը սրի են քաշւած: Կանայք տարւած են լեռները: Պաշարւած հայերի ոյժերը սպառւում են: (Հօրիզոն):

— Հոսմում, Պարիզի և Լոնդոնի օրինակով, հիմնել է հայաստանական մի կոմիտէ «Pro Armenia» անունով, որի նպատակն է Բալկանյի կառավարիչ շրջաններին ծանօթացնել հայկական հարցի ընթացքի հետ:

— Կահիրէում երիտասարդ թիւրքերի գործակալները մահափորձ էին պատրաստել Պողոս Նուպար փաշայի կեանքի դէմ: Շնորհիւ անգլիացի ոստիկանների աշխարհութեան, Պողոս Նուպար փաշան ազատւել է իսկական մահից: Սուլթանը թիւրքերի գործակալներին մօտ, Եգիպտոսում, գտնել են թերթեր, որոնց վրայ գրւած են եղել այն մարդկանց անունները, որոնց պէտք է սպանել: Այդ անունների թուումն են եղել և Նուպար փաշայի ու մի քանի ականաւոր հայերի անուններ:

— Պողոս-Նուպար փաշան, որին էջմիածնի Կաթողիկոսը յանձնարարել է միջնորդել հայերի համար անգլիական և ֆրանսիական կառավարութիւնների առաջ, մեկնեց Եւրօպա:

— Հայկական Կենտրոնական կոմիտէն որոշել է Գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ կազմւած փախստականների քայքայւած տնտեսութիւնների վերականգման նպատակով կոմիտէի տրամադրութեան տակ դնել 13, 600 ուրբ. Ալաշկերտի շրջանի փախստականներին գիւղատնտեսական օգնութիւն ցոյց տալու համար:

— Հայոց Ազգային Բիւրօն յօգուտ հայ կամաւորների ստացաւ Բագելի Հայկական կոմիտէից—25,000 ուրբլի, Կոկան-դի հայ հասարակութիւնից—2,000 ուրբլի:

— Հայկական Կենտրոնական կոմիտէն իր ապրիլի 21-ի արտակարգ նիստում որոշել է կոմիտէի լիազօր Ա. Շարաֆեանի տրամադրութեան տակ դնել 4000 ուրբ. հայրենիք վերադարձող փախստականների համար լծկաններ գնելու:

ԹԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

— Թիֆլիսի վաճառականական բանկը 50,000 ռուբլի է տւել «Թիֆլիսի կօօպերատիւ» ընկերութեան՝ մեծ սպառողական խանութ բանալու համար:

— Գանձակում տեղական ինտելիգենցիայի մէջ միտք է յղացել սպառողական խանութ բանալ կեանքի թանգութեան դէմ կռիւլու համար:

— Վաղդիկաւազում քաղ. վարչութեան բաց արձած — իրի պահեստները ունեցել են իրենց բարեկարգ ազդեցու-

թիւնը: Տեղի շրջապաններն ալիւրի արժէքը այլ ևս չեն բարձրացնում, իսկ վերջին ժամանակներս պակասեցնում են:

— Ապրիլի 23-ին, քաղ. վարչութեան շէնքում պ. Մ. Բերբերեանի նախագահութեամբ կայացաւ Թիֆլիսի բոլոր կօօպերատիւ հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչների ժողովը, մայիսին Թիֆլիսում գումարելիք կովկասի քաղաքների ներկայացուցիչների համագումարին մասնակցելու մասին խորհրդակցելու: Սորհրդակցութիւնը կազմակերպւած էր նոր հիմնւած «Թիֆլիսի կօօպերատիւ» ընկերութեան նախաձեռնութեամբ և քաղաքագլխի առաջարկութեամբ: Ժողովը մտքերի երկարատե փոխանակութիւնից յետոյ եկաւ այն եզրակացութեան, որ կօօպերատիւ հիմնարկութիւնների մասնակցութիւնը համագումարում անհրաժեշտ է կօօպերացիայի և թանկութեան հարցերը քննելու ժամանակ, ուստի որոշեց զիմ: քաղաքագլխին, խնդրելով թոյլ տալ կօօպերացիաների ներկայացուցիչներին մասնակցելու համագումարին:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵՆՏՔ

— Մայիսի 25-ին բացւում է Պետրօգրադում առեւտրի ու արդիւնաբերութեան ներկայացուցիչների համագումարը: Համագումարի ծրագրի մէջ մտցրած են մի շարք հարցեր, որոնք վերաբերում են Ռուսաստանի տնտեսական վիճակին, երկրի արտադրողական ոյժերի զարգացմանը, նոր պետական մօնօպօլիսների մտցնելու նախագծին և վերջապէս երկաթուղային շինարարութեան:

— Մայրաքաղաքի թերթերի աստիճանով, ֆինանսների միւնիստրութիւնը ծրագրում է մօտիկ ապագայում մի նոր ներքին պետական փոխառութիւն անել մի միլիարդ ռուբլու: Այդ նոր փոխառութիւնը պիտի բաց թողնի արտաքոյ պայմաններով, նա կը լինի 5 1/2% և 100-ը ընդլայնացիայի կերթայ 99-ով: Հինգ տարի անցնելուց յետոյ օրիգինալների բոլոր տէրերը իրաւունք կունենան վերստին յետստանալ իրենց մուծած գումարները իսկական գնով (նօսիւնալ չափով): Իսկ նրանք, որոնք այդ ժամանակ չեն ներկայացնի իրենց օրիգինալները փոխելու, այդ փոխառութիւնն ինքնաբերաբար վերածւում է երկարամեայի 75 տարի ժամանակով, 5% -ից: Նոր փոխառութեան բաժնեգրութիւնը ծրագրւած է սկսել մայիսի միջին: Բանկային հիմնարկութիւնները ցանկութիւն են յայտնել տեղաւորել իրենց մօտ այդ նոր արժէքներն առնւազն 600 միլիոն ռուբլի գումարի:

ԼՐԱՏՈՒ

ՀՈՒԺԻ

— Կիրակի ամսոյս 26-ին երեկոյեան նշանակւած էր Շուշու ակումբի անդամների ընդհանուր ժողովը, որ չկայացաւ անդամների օրինական թւի ներկայ չլինելու պատճառով:

— Գանձակի պ. նահանգապետի ապրիլի 2-ի առաջարկութեան համաձայն, քաղաքային ու պարավայի որոշումը վաճառելու քաղաքային հողամասը Լեոն Մեխիք-Շահազարեանին չի կարող քնննել, որովհետև ու պարավայի ներկայացրած հաշիւները սխալ են թէ հողաբաժնի բանակիւն և թէ նրա գնահատութեան տնտեսական: Ուստի քաղաքային ու պարավայի իւրջերջին նիստում որոշեց նոր գնահատում կատարել վերայիշեալ հողամասի և պատճառաբանեալ

զեկուցումն ներկայացնել քաղաքային դումային:

— Քաղաքային ու պարավայի ստանալով տեղիւս ընդլայնական դպրոցի պ. տեսչի թուղթը, որով նա խնդրում է յատկացնել դպրոցական շէնքի յետը բուլվարի գառիվայրում գտնւած մի հողամաս փոքրիկ անտառ տնկելու աշակերտների ձեռքով, առաջարկելով իւր կողմից, որ այդ հողամասը 5 տարուց յետոյ իւր ծառատնկերով հանդերձ պիտի վերադարձնի քաղաքի լիակատար տնօրինութեանը, որոշեց այդ հարցի վերջնական վճիռը թողնել դումային:

— Երեկ Շուշում ոչ մի կտոր հաց չէր կարելի գնել. եղած փոքր քանակով թիւած հացն էլ մի ակնթարթում սպառեց. հասկանալի է, որ ազգաբնակչութիւնն անհիւանդի դրութեան մէջ է:

ՂԱՐԱԲԱՂ

— Վերջին ժամանակներս Ղարաբաղում աւազակները նորից սկսել են երկան դալ: Ամսիս 6-ի գիշերը նրանք յարձակւում գործեցին Նորշէն գիւղացի Միքայէլ Սայիհանի տան վրայ, կողոպտեցին նրա տան մէջ եղած իրերը՝ մօտ 600 ռ. արժողութեամբ և 300 ռ. էլ կանխիկ փող ու անյայտացան:

— Հաշտարապ միջնորդ պ. Վոսկրեսնսկին Զանգեզուրի 1 շրջանում պահ. զինուորների ընտանիքներին բաժանեց նպաստեր: Տրեցին երեք ամսուայ նպաստներ. նախկինի հետ կըրդառնայ վեց:

— Երկրորդ տարին է, ինչ Բալուշայի արտերն ու այգեհատները սոսկալի կարկոտից աւերւում, հողի հետ են հաւասարւում: Բալուշեցիների եղած չեղած սերմացուն կարկուտը փչացրեց: Խեղճերը մնացին առանց հացի...

— Ղաթարի հանքերում ապրիլի 5-ին կայացաւ Ղաթարի Կ. Հ. Բ. Ընկ. ճիւղի ընդ. ժողովը: Որոշեց ի միջի այլ հարցերի «Գիւթութեան և մարդասիրութեան» օր կազմակերպել յօգուտ հայ զաղթականների Այդ նպատակով ընտրեց Բարեկործ. ընկ. վարչութեան կից մի յատուկ մասնաժողով:

ԿՈՎԿԱՍ

— Գանձակում 12 ապրիլի տեղի ունեցաւ փոխադարձ վարկի ընկ. տարեկան ընդհանուր ժողովը: Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր շրջանառութիւնն եղել է 10,785,112 ու 42 կոպ., որից զուտ արդիւնք մնացել է 3,303 ու 69 կոպ., չհաշւած այն մի քանի հազար ուրբլի արդիւնքն ևս, որը կորցրել է ընկերութիւնը «Ցենտրալի» բանկի սնանկանալու պատճառով: Վերոյիշեալ զուտ արդիւնքը գանազան բարեկործական և այլ նպատակների յատկացնելուց յետոյ՝ մնաց մօտ 1,700 ուրբ., անդամների ընդհանուր թիւն է—606 հոգի:

— Թիֆլիսում «Նոր Ուժի» խմբագիրհրատարակիչ Տրդատ Տրդատեանին ապրիլի 17-ին ձերբակալելով ուղարկեցին նահանգական բանտը. նրա բողոքը սենատին անհետեանք է մնացել: Վճուած է 6 ամիս բանտարկութիւն:

— Էջմիածնում, Աշտարակում և առհասարակ այդ շրջանում մեծ ձիւն է եկել: Սառնամանիքից ստեղծ են խաղողի որթերը, հացահատիկները և շատ ծառերի բողոքներ ու նորեկուկ պտուղներ: Գիւղացիները խորին յուսահատութեան մէջ են: Այդ շրջանում շատերի միտք ապրուստը, որ այգեգործութիւնն է, անցնալ տարւայ նման դարձեալ մատնւում է տխուր վիճակի:

— Թիֆլիսի հայոց ծխական դպրոցների պարապմունքները կը վերջանան մայիսի 6-ըն:

— Թիֆլիսի պետական բոլոր դպ-

րոցների աւարտական քննութիւնները կը վերջանան ապրիլի 29-ին:

— «Սպիտակ Ծաղիկ» օրը Թիֆլիսում հաւաքւել է, ինչպէս երևում է վերջին հաշիւներից, մօտ 8000 ռ.: Այս գումարից 1500 ռ. նւերի է Տ. Այվազեանը:

— Բօրժմում ապրիլի 20-ին ներկայութեամբ կովկասի ուսորմ. շրջանի հոգաբարձու Բուդօլֆի, Մեծ Իշխանի կալւածքի վառավարիչ Վինօգրադովի և ժողովրդի հոծ բազմութեան՝ ուսուցիչների համար Բօրժմում շինվելիք սանատորիայի հիմքը օրհնեց:

— Կովկ. Հայուհեաց Բարեկործ. Ընկ. 1914 թ. տեղեկագրից երևում է, որ այդ թւի ընթացքում Ընկ. մուտք ունեցել է 63,138 ռ. 16 կ., սրանից ծախսւել է 8674 ռ. 53 կ.: Առ. 1-ն յունւարի 1915 թ. մնացել է 45,010 ռ. 60 կ.: Այդ տարում Ընկ. դեֆիցիտ ունեցել է 2338 ռ. 78 կոպէկ: 1915 թ. նախահաշիւի համաձայն ընկերութիւնը մուտք ունենալու է 9465 ռ., ծախք նոյնքան, դեֆիցիտ 1945 ռուբլի:

ՌՈՒՍԵԱՆՆԵՐ

— Պաշտօնական «Филианск. газета»-ում տպւած է. վերջին օրերը տեղի ունեցաւ Հելսինգֆորսի սոցիալ-դեմօկրատիական համայնական կազմակերպութեան ժողովը: Ի միջի այլոց քննւում էր մայիսի 1-ը տօնելու հարցը: Երկար վիճարանութիւններից յետոյ հետեւեալ որոշումն ընդունեց. «Հելսինգֆորսի սոցիալ-դեմօկրատիական համայնական կազմակերպութիւնը որոշեց, որ կազմակերպութիւնը այս տարի մայիսի մէկին չարքի սովորական ցոյցի թափօրը, նաև ժողովներ բաց օդում. որ կազմակերպութիւնն ոչ մի տեղ պահանջ չդնի»: այդ օրը բանւորներին ազատել աշխատանքներից, այլ որ կազմակերպութիւնն այդ օրը երեկոյեան կարող է գումարել ծածկուած շէնքերում իշխանութիւնից թոյլ տաւ ծրագրով ժողովներ, եթէ միայն այդ տեսակ ժողովների թոյլտուութիւն կստացել, իսկ եթէ ոչ, կը գումարել երեկոյեան ժողով միայն կազմակերպութեան անդամներից, որի մասին առանձին կը յայտարարուի: Այս առաջարկւած միջոցների իրագործումն յանձնարարել կազմակերպութեան վարչութեանը»:

ՄՐՏԵՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գալիցիայի փախստականները.

«Vorwärts»-ի ասելով, Վիէնայում այժմ կան 250,000 փախստականներ: Գալիցիայից, ներքին Աւստրիայում—25,000, Շարիայում—30,000, Կարինտիայում—10,000, Զալցբուրգում—3000, Տիրօլում—2000, Կրայնայում—4000, Բոհեմիայում—115,000, Մօրաւիայում—35,000, Աւստրիական Սիլեզիայում—5000, եթէ հաշւենք նաև գալիցիական փախստականներին, որոնք ապաստան են գտել Հունգարիայում և Գերմանիայում, այն ժամանակ կը տեսնենք, որ Գալիցիայից, նախքան Աւստրիայի վերջինիցս զրկւելը, փախել են կէս միլիոնի չափ բնակիչներ: Այդ թուում են 250,000 լեհացի, 290,000 հրեայ և 30,000 բուլին:

Կանանց վաշտը

Յրանսիայում Անգլիային հետեւելով կազմակերպւում է պատերազմի դաշտում կուրդ սպաների կանանց նախաձեռնութեամբ կանանց առանձին վաշտ: Ինչպէս յայտնի է, կանանց անգլիական վաշտը, Կիտինների թոյլտուութեամբ, արդէն տեղափոխւել է Յրանսիա և պէտք է անգլիական զօրաբանակի թի-

կուսակցութեան զինուորական ծառայութեան կատարել:

Ֆրանսիական նոր կազմակերպող կանանց վաշտի պատուաւոր հրամարտունին լինելու է բելգիական թագուհին Վաշտի մէջ ընդունելու են թէ ֆրանսուհիներին և թէ բելգուհիներին: Այդ վաշտը բաղկացած էր լինի մի քանի մասերից ի միջի այլոց շօքեր ու վելօսիպիդիստ կանանցից: Այդ կանայք պէտք է պահպանեն ճանապարհները, գիւղերը, ուղիները զինուորական մթերատար կառքերին, ծառային զինուորական զիւսանատներուն: Նրանք բոլորը զինւած կը լինեն:

Անգլիայի ռազմական միջոցները

«P. B.»-ին հեռագրում են Լոնդոնից. «Լոյդ Զօրջը պարլամենտում արտասանած իւր ճառում վառ գոյններով բնորոշեց այն հսկայական աշխատանքը, որ կատարել է Անգլիան ներկայ պատերազմի պատճառով: Պատերազմի սկզբում նա պատրաստ եղաւ ուղարկելու Եւրոպայի ցամաքը 6 դիվիզիա, իսկ այժմ Ֆրանսիայում գտնուում են 750,000 անգլիական զինուորներ, այսինքն 36 դիվիզիա: Թնդանութեան և ռազմամթերքների մասին խօսելով Լոյդ Զօրջն ասաց, որ այդ ռազմամթերքների պատրաստման հետևանքներն անցեալ տարւոյ սեպտեմբերին և ներկայ մարտին ունեն այն յարաբերութիւնը, ինչ որ տալիս է 20:388, Ռազմամթերքի պատրաստութեան մէջ մասնակցում են մօտ 3000 գործարաններ: այդ հանգամանքի շնորհիւ, Անգլիան կարողանում է առատօրէն ռազմամթերք ուղարկել նաև իր դաշնակիցներին: Նշապէլի կուում անգլիական թնդանութեան սպանեցին աւելի շատ ուսմբեր, քան թէ բուրերի հետ ունեցած ամբողջ պատերազմի ընթացքում:

ԴԱՏԱՍՏԱՆԿԱՆ

Զրպարտութիւն

«Բազի Ժայն» լրագրի 1913 թ. № 143-ում լոյս էր տեսել Կոստ. Ղազարբէկեանի ստորագրութեամբ «բաց նամակ Զաւէն վարդապետին» խորագրով յօդւածը: Վերջինս ամբողջութեամբ արտապիկ էր նաև տեղական «Шушинская Жизнь» թերթը իւր № 50-ում: Այդ նամակում յիշեալ պարոնն ի միջի այլոց գրում է. «Յայտնի է արդեօք Հ. Զաւէնին, որ պ. Իսախան Տէր-Յովհաննիսեանի մի ինչ որ զեղծման համար Հաղբութի ծխական զբաղողի հոգաբարձութեան գործերում էջմիածնի ուսումնարանական յանձնաժողովը ծանուցանել է, որ Իս. Տէր-Յովհաննիսեանը զրկւած է հայ. եկ.-ծխ. զպրոցների ուսուցիչ լինելու իրաւունքից: Եւ եթէ յայտնի է այդ որոշումը և. Զաւէնին, ինչ իրաւունքով պ. Իս. Տէր-Յովհաննիսեանն աւագ ուսուցչի պաշտօն ունի Մեղրեցոց եկ. ծխ. զբաղողում և նոյն իսկ հոգաբարձու է Ղազարբաղի թեմական զպրոցի... Հ. Զաւէնը պէտք է անհրաժեշտօրէն ուշադրութիւն դարձնէ, որպէսզի այդ զբաղողի գործերում մասնակցութիւն չունենան արատաւորւած և իրաւազուրկ անձեր: Գտնելով այս նամակի մէջ իւր անձն վերաւորող ակնարկներ, պ. Ի. Տէր-Յովհաննիսեանը Բազիի նահանգական դատարանում գանգատ ներկայացրեց Կ. Ղազարբէկեանի դէմ: Ապրիլի 16-ին այս գործը քննեց Բազիի նահանգական դատարանում, որի վճռի հիման վրայ Կ. Ղազարբէկեանը մեղաւոր ճանաչեց և դատաւարուեց երկու ամիս բանտարկութեան:

Պ Ե Տ Ե Ի Ե Զ Մ

ՀԵՌԱՆԳԻՐՆԵՐ

(Պետր. Նոյ. գործ.)

ԳՆԵՐԴՈՅՆ ԶՕՐԵԶՐՈՒՄԵՆՆՈՏՈՐԻ ԲԵՆԵԿԻՑ

Ապրիլի 25. Միտավայից հարաւարեւմտեան ուղղութեամբ մեր զօրքերն առաջ են շարժուում: Թըշնամին ապրիլի 24-ին ստիպւած էր շուտափոյթ մաքրել իւր ձեռքով խիստ ամրացած դիրքը Եանիշկայի մօտ, թողնելով մեզ մեծաքանակ ռազմամթերքներ: Ապրիլի 25-ին երեկոյեան, թշնամու զօրքերը, որոնք նաւատորմի անջակցութեամբ առաջ էին խաղում ծովեզրի ուղղութեամբ, մեր օպօլչենեայի մեծաթիւ զօրաբաժնի հետ ունեցած կռիւց յետոյ զրաւեցին Լիբաւան: Նարեկց հիւսիս Վախի մօտերը մենք յաջողութեամբ յետ մղեցինք գերմանացիների անվճռական զրոհը և թըշնամուն շարտեցինք իւր նախկին տեղը: Նիդում հանգիստ է:

Արեւմտեան Գալիցիայում ապրիլի 24-ին երեկոյեան, թշնամու ուժեղ, թէև ոչ յաճախ զրոհները շարունակուում էին, որի ժամանակ թշնամու գործողութիւնների գլխաւոր շրջանում մեր զնգերից մէկը իւր հակա-զրոհով զրաւեց թշնամու չորս զնգացիներ:

Կարպատներում մենք լիակատար յաջողութեամբ յետ ենք վանում թշնամու զրոհները Մեզօլաբօրչենկի ուղղութեամբ և Լօմիցայի վերին հոսանքի ձախ ափերում:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՇՏԱԲԻՑ

Ապրիլի 25-ին Զօրոխի շրջանում և մերձծովեան ուղղութեամբ սովորական հրացանաձգութիւն է և տեղի են ունենում աննշան ընդհարումներ Զօրոխի միջին հոսանքում: Մեր զօրքերը գրաւել են Արկինսկի և Թեայի շրջանը:

Օլթիի ուղղութեամբ մեր զօրքերը դուրս բռնեցին թիւրքերին լրենց դիրքերից և յետ շարտեցին զէպի հարաւարեւմուտք: Հապճեպ նահանջի ժամանակ թիւրքերը թողեցին բազմաթիւ վրաններ ու ռազմամթերքներ, իսկ մեր զօրքերից գրաււած մի կէտում գրաււած է մի զօրագնդի դիւանը: Տափարիզի ուղղութեամբ թիւրքերը յետ են շարտուած լեռնանցքից զէպի հարաւ. այնտեղ մեր զօրքերը գրաւել են Տափարիզի լեռնանցքից հարաւ գտնւած գիւղերը:

Մնացեալ ուղղութիւններում ամեն ինչ անփոփոխ է:

Փարիզ. 28 ապրիլ. Գերմանական զրոհները Լօմբարդիէից հիւսիս յետ են մղւած: Սեռաժօրժից արեւելք մեր ծովային հրացանաձիգները գրաւեցին հողային ամրութիւններն և վերջին գերինք: Դիւնկերիկ նորից ուժեղութեան ենթարկեց: Ռազմաճակատի մնացեալ երկարութեամբ և մասնաւորապէս Արգոններում ու Էլզասում

թնդանութեան կռիւները շարունակուում են:

Լօնդոն. ապրիլի 26. Ֆրենչը զեկուցանում է. Իպրից զէպի հարաւարեւելք տեղի ունեցող կռիւները շարունակուում են առանց էական փոփոխութիւնների: Թշնամին ձեռնարկեց կատաղի յարձակում մեր խրամատների վրայ Իպր—Պիկապէլի և Իպր—Մեկէնի միջև. կռիւները շարունակուում են:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Դաշնակից նաւատորմի ուժեղութիւնը Դարդանէլում ուղղւած է գլխաւորապէս ասիական մարտկոցներ վրայ, որոնք իրենց հերթին միշտ կրակում են Դալիպօլի թերակղզու վրայ եղած դաշնակից զօրքերի դիրքերը:

— Սօֆիայից հաղորդում են Քեգելին, որ դաշնակիցները յաջող կերպով սկսել են Զմիւռնայի ուժեղացումը: Զինուորատար մի քանի նաւերին հրամայւած է այդտեղ զօրքեր հանել:

— Լօնդոնից հեռագրում են «H. B.»-ին, որ Դալիպօլի թերակղզու վրայ դաշնակիցներն առաջ են գնում յամառ կերպով, ձեռք բերած վայրերը աւելի և աւելի ամրացնելով:

— B. B.-ի ասելով Միւնիխում տեղի է ունեցել առաջին իտալական ջարդը: Գրգուած գերման ամբոխը վազուներից դուրս էր քաշում իտալացիներին և նրանց ձեռք ենթարկում: Շտուտգարտում և Ֆրէյբուրգում գաւազակուծել են իտալացի բանւորները:

— Ամստերդամից եկած լուրերի համաձայն, գերմանացիները պատրաստուում են մի վիթխարի զրոհի, որպէսզի ձեղքեն թշնամու ճակատը Կալէն տիրելու նպատակով:

— Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները նորից բողոք են ներկայացրել Գերմանիային ամերիկական մի նաւի խորտակման պատճառով:

— Վիեննայի ազգաբնակութեան ստորին խաւերում մեծ խմորում է տեղի ունենում. բացարձակ խօսուում են հաշտութեան, գերման բռնութիւնների, զինուորական պաշտօնեաների գողութիւնների մասին: Փողոցներում տեղի են ունենում ընդհարումներ զինւորների ու սպաների միջև:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

I

Առաջաձոր գիւղ (Ղափան) 15-ին ապրիլ.

Թոյլ տւէք յարգոյ թերթի միջոցով յայտնել մեր ամենախորին և անկեղծ շնորհակալութիւնը գիւղիս ձխատէր Յովհաննէս քահանայ Տէր-Յովհաննէսեանցին, տարոյս յունւար ամսի 6-ին, Զօրհնեաց հանդիսին յօգուտ զպրոցի հանգանակւած 35 բուքու համար:

Օրինակելի է և շնորհակալութեանց արժանի է նաև Առաջաձորի պարտաճանաչ հասարակութեան զէպի զբաղողը ունեցած սերտ և անկեղծ վերաբեմունքը:

Ի դիմաց հոգաբարձութեան՝
Շմատն Մելիք-Ստեփանեանց
Ուս.՝ Արամ Ալլանվերդեանց

II

Առաջաձոր—Ղափանի շրջան. 25-ին ապրիլ

Խնդրում եմ թոյլ տալ յարգոյ թերթի միջոցով խորին շնորհակալութիւնս յայտնել պ. Սմբատ-բէկ Մելիք Ստեփանեանցին, որ յօգուտ Առաջաձոր գիւղի զպրոցին նւիրել է մի օրինակ «Փայլակ»:

Ուս.՝ Արամ Ալլանվերդեանց

Խմբ.-հր. Լ. Վարդապետեան

Печатать дозволено военной цензурой.

ՀՈՎԻՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Լոյս է տեսնում կիրակի օրերը

Բաժանորդագիրն է՝ տարեկան 4 ռ., կէս տարւան 2 ռ. 50 կ., ամսական 50 կ.: Խմբագրութեան հասցէն. Редакция армянского журнала «Овись», Тифлисъ. 3—2
Խմբ.-Հրատարակիչ՝ Նզնիկ ա. ք. Նրզնկեան

ԽԱԹԱԲԱԼԱ

X ՏԵՐԻ

Երգիծարանական-սատիրական պատկերազարդ

Հ Ե Բ Ե Թ Ե Թ Ե Թ Ի

Բաժանեզիրն է՝ տարեկան 5 ռ., կէս տարւան 3 ռ., երեք ամսու. 1 ռ. 50 կ. ամիսը 50 կ.: Թիֆլիսում տարեկ. 4 ռ.: Խմբագրատունը գտնւում է Դիլորցովի փողոց, Վրաց Ազնւականների տանը, № 5. Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакция „Хатабала“. 3—2

Գ Ա Ղ Ո Ւ Թ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՐԻ

Գրական, հասարակական և քաղաքական շաբաթաթերթի նպատակն է՝ Ռուսաստանի, Դրիմի և Հիւսիսային Կովկասի հայ զաղութի կեանքի բազմակողմանի լուսաբանութիւնը: Բաժանորդագիրն է՝ Ռուսաստանի համար տարեկան 4 ռ., կէս տարւան 2 ռ. 50 կ., ամսական 50 կ., համարը 10 կոպ.: Բաժանորդագիրը փոխադրել Ռостовъ н-Д. Старо-Почтовая ул. № 128 А. Аракелянчу.
Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չի ընդունում: 3—2